

Innhald

Forord	11
Innleiing	15
Fire meistringsstrategiar	16
<i>Å velje bort lesing og skiving</i>	16
<i>Å kjempe for sjølvtilitt</i>	17
<i>Frå klovn til strateg</i>	17
<i>Å ta kampen</i>	18
Lese- og skrivevanskar – eit relativt problem	19
Kva er lesing og skiving i vidaregåande skole?	21
Del 1 Teoretisk grunnlag	23
1 Lese- og skrivevanskar i lys av kognitiv læringsteori	25
1.1 Kognitive og sosiokulturelle teoriar	26
1.2 Innføring i kognitiv læringsteori relatert til lesing og skiving	29
<i>Arbeidsminnet</i>	30
<i>Langtidsminnet, skjemateori og den kognitive syklusen</i>	33
<i>Innkoding, gjenkjenning og gjenkalling</i>	35
<i>Kognitiv energi</i>	37
1.3 Lesing som kognitiv prosess	40
1.4 Skiving som kognitiv prosess.....	42
1.5 Metakognisjon.....	47

<i>Tredeling av metakognisjon</i>	50
<i>Utvikling av metakognitiv kunnskap</i>	53
1.6 Oppsummering	54
2 Normal lese- og skriveutvikling	55
2.1 Lesing og skriving – to sider av same sak?	56
2.2 Normalutvikling av ordavkoding og staving	60
<i>Viktige føresetnader for normalutvikling av ordavkoding og staving</i>	60
<i>Ulike teoritradisjonar for normalutvikling av ordavkoding og staving</i>	63
2.3 Stadieteori	64
<i>Logografisk-visuelt stadium</i>	66
<i>Alfabetisk-fonologisk stadium</i>	68
<i>Ortografisk-morfemisk stadium</i>	72
2.4 Dual-route-teori	77
2.5 Konneksjonistisk teori	79
2.6 Oppsummering	81
3 Kva er lese- og skrivevanskar?	83
3.1 Lese- og skrivevanskar kan ha ulike årsaker	84
<i>Manglande skriftspråklege røynsler</i>	84
<i>Evnenivå og språklege føresetnader</i>	85
<i>Syn og høyrse</i>	86
<i>Kjenslemessige føresetnader</i>	87
<i>Tilhøve i tilknytning til undervisning og skole</i>	87
3.2 Dysleksi	88
<i>Forsking på dysleksi</i>	89
<i>Definisjonar på dysleksi</i>	91
<i>Symptom på dysleksi</i>	94
<i>Diagnosegrunnlag for dysleksi</i>	96
3.3 Kartlegging og diagnostisering	97
3.4 Oppsummering	100

Del 2 Å arbeide med lese- og skrivevansker i praksis.....	101
4 Korleis miljøet verkar inn på elevar med lese- og skrivevanskar	103
4.1 Riddicks sju suksessfaktorar.....	104
4.2 Haldningar og kompetanse i skolen	105
4.3 Identifikasjon, diagnostisering og forventningar	107
4.4 Sjølvtilitt, motivasjon og stress.....	111
4.5 Foreldre og klassemiljø.....	113
4.6 Læreplanar	115
4.7 Oppsummering	117
5 Læring trass i lese- og skrivevanskar: undervisning, tilrettelegging og kompensering	119
5.1 Organisering	121
<i>Eiga gruppe .....</i>	<i>121</i>
<i>Studieverkstad.....</i>	<i>122</i>
<i>Ein-til-ein-undervisning .....</i>	<i>124</i>
5.2 Tilnærming til lærestoffet.....	125
5.3 Lærebøker	128
5.4 Kompenserande teknologi og andre hjelpemiddel	129
<i>Lesestøtte .....</i>	<i>130</i>
<i>Tekstbehandlingsprogram.....</i>	<i>130</i>
<i>Oppslagsverk og ordbøker .....</i>	<i>131</i>
<i>Organisering av stoff.....</i>	<i>131</i>
<i>Talegjenkjenning .....</i>	<i>131</i>
<i>Analyse- og skriftloggprogram.....</i>	<i>132</i>
<i>Læringsplattformer .....</i>	<i>132</i>
5.5 Studieteknikk, læringsstrategiar og puggetriks	133

5.6	Kompensatoriske hjelpemiddel og motivasjon	135
5.7	Lesestimulering.....	137
5.8	Oppsummering	138
6	Korleis arbeide for å forbetre lesinga.....	139
6.1	Å lese med hjelpemiddel	142
	<i>Lydbok</i>	142
	<i>Lydbok eller bok + band?</i>	145
	<i>Studieteknikk ved bruk av lydbok</i>	146
	<i>Syntetisk tale og digitalisert levande tale</i>	148
6.2	Metodar for å betre leseferdigheita	149
	<i>Aktivere forkunnskap</i>	149
	<i>Tekststruktur og sjanger</i>	150
	<i>Lesestrategiar</i>	152
	<i>Ordforråd og syntaks</i>	158
	<i>Elevens kunnskap om eiga lesing – metakognisjon</i>	160
6.3	Arbeid med grunnproblema?	161
6.4	Oppsummering	163
7	Korleis arbeide for å forbetre skrivinga.....	165
7.1	Tekstbehandlingsprogram.....	166
7.2	Redsla for å skrive feil	167
7.3	Vanskar på alle tekstnivå	168
7.4	Top-down eller bottom-up?	170
7.5	Oppdeling av skriveprosessen	173
	<i>Planlegging</i>	175
	<i>Produksjon</i>	178
	<i>Revisjon</i>	181
7.6	Korleis gå i gang?.....	183
7.7	Sjekkliste.....	184
7.8	Grammatikkunnskap	185

7.9	Når førelegga er munnlege	187
7.10	Oppsummering	189
8	Tilrettelegging og rettar	191
8.1	Tilrettelegging av opplæringa.....	192
8.2	Rett til spesialundervisning.....	193
8.3	Særskilde ordningar for opplæring i bedrift	194
8.4	Rett til vidaregåande opplæring i inntil fem år etter sakkunnig vurdering	195
8.5	Val av tilretteleggingstiltak.....	196
8.6	Tilrettelegging ved prøver og eksamen	197
	<i>Forlengd tid</i>	198
	<i>Andre tiltak</i>	198
	<i>Hjelpemiddel</i>	199
	<i>Kombinasjon av skriftleg og munnleg eksamen (i staden for skriftleg)</i>	199
	<i>Munnleg eksamen (i staden for skriftleg)</i>	200
8.7	Fritak for vurdering i fag.....	200
8.8	Søknad om tekniske hjelpemiddel via Hjelpemiddelsentralen	202
8.9	Viktige lover, forskrifter og rundskriv som er nemnde i dette kapitlet	203
9	Å velje hjelpemiddel. Ei oversikt.....	205
9.1	Korleis finne fram til rett hjelpemiddel	206
9.2	Hjelpemiddel	208
	<i>Lydbøker</i>	208
	<i>Elektroniske hjelpemiddel – lesing</i>	209
	<i>Elektroniske hjelpemiddel – skriving</i>	211
9.3	Maskinvare.....	213
9.4	Hjelpemiddel for skolen.....	214
9.5	Nettsider	215

Litteraturliste	217
Om forfattarane	229
Stikkord	231